

48.

10

1

Antegnelser om
af ^{af den} ~~den~~ ^{der} ~~der~~ ^{der} ~~der~~
Delta og ved norske Elve.

Naar man med Opmerksomhed betragter det flade Land, som almindeligen findes tot ovenfor eller ved Udløbet af Elve i Norge, da vil man let see, at saadant Fladland, eller lige Deltaer, ere dannede af Elvene ved Slæne, Graus, Leer og Jord, som de have ført med sig, saavel som ved Udspring af de generalkke Dule, deres Vande indholde. — Saadant Fladland findes oftest eller dannet af Elvene dels ved deres Udløb i Vande, eller Indsøer, dels i den satte Sø.

Jeg vil her noevne nogle af disse Elve i det norden- og videnfjeldske Norge, inden at betone de store Elve i anden- og fjelds, hvor jeg mangler til trokkelig sociale Kundskab. — Suna = Alluv =

Man- og Dansen = Elvene forbigaaer Jeg ligelidende af Sunde Graus, omend hvor de Beskrivelses, jeg har seet over disse synes at vise, at det i høj Grad er tilfældet at de have dannet Deltaer.

Betragter man de uhjre store Stetter ovnenfor og ved Skindingerne af Vordalen

7. De tingene har op en isen grund
 i Trondhjem, som i H. 130. er
 Der ved Guaden Linen og Guaden
 "ved det isen Hval, s. 236.
 om Hvaler, s. 236. og s. 236.

og Stordals-Elvene, da er det vel uimod-
 sigeligt at disse have dannet hine. - I
 henseende til den sidste er mig, et
 specielt Tilfælde bekjendt, der ganske
 afgjort Sagen, det nemlig, at der
 i en Elvemule over en Mjæl ovenfor
 Soen, eller Elvens' nu vorende Munding,
 for saa at sige - i Aaret 1836 - der
 fundet Skellet af en Hval, hvorefter
 sees, at Soen, Hvalbugten, Lifforn
 har strakt sig, saa højt op i Løden.

At den leerige Nivå har dannet
 den hele store Stude, som ligger oven-
 for Trondhjem, saavel som den Plan,
 hvorpaa Haven er anlagt, kan man
 vel ligesaa vel kalde i Tvivl, som at
 en ligesaa stor Stude om flere Hund-
 rede Aar vil blive dannet i Soen
 ovenfor Studen, hvor Bunden alle-
 rede er bleven saa grund, at udbyr-
 store Strøkinges i Hjorteliden Lige-
 bare, bestaaende af Leer ligger om
 Landet ovenfor.

8.

At Orkels-Elven er ogsaa de store
 flatter nedret i Orkedalen dannede,
 hvilke ved Orkedalsvoren, synes at være
 * Hver Side deraf har i Nærværelse af dem.

i bestanden i Stillingen *
om Gylde-Elven see 3.3.

9. Jurindals-Elven er dog den af de nor-
densjeldske som jeg kjender, der har
dannet de største og meest iøjnefal-
dende Flader og Deltaer. Allere-
ste højt oppe i Dalen, ved Flodstad og
nede efter til Mands, har den afsat store
Sandsflader. Det er endog ikke usan-
dsynligt, at Elven, standset af et smaa
vort Pass ved Mands, har dannet en
Søe et langt Stykke ovenfor, forbi Flod-
stad, og imidlertid afsat det sandrige
Mundfald paa Soens Bund, men at
Passet ved Mands senere voldsomt ble-
ven gjennebrudt, og at Dalens begge
Sider ere bleve til Jorder, bestaaende
af den aflemene Sand. Nede efter
Mands har Elven fortsat opført paa de
store Stetter ved Skej den Jord, Grus
og Sand, som nu udgjor disse Gaardes
lavere Markter, og derefter ved Soens
rove, imellem denne Gaard og Præstegaard
den, løbet ind i Soen, som den derefter
ter succesive har sijet med Grus og Jst

* I en Vandflom i 1844 har endog Orkel-
Elven gaaet langt over sine Bredder, fort Grus og
Sand ind over Markterne

Saaledes at den har tilvebragt de ud
 "mørket store Blæder, som nu findes ne-
 "denfor lige til Surenals oven paa de
 "stø og hen til Dørry paa vestre Side,
 en Strækning af circa 1 1/2 Tjerding i
 Længde og Lejersaa i Bredde. — ~~Den~~ ~~St.~~
 "den nedenfor Sommeren gjennemløbet
 paa mange Steder af støtte og mindre
 Arme af Elven, der Saaledes har dan-
 "net og ideligen omvanner en chongde,
 med Krat og ~~Stø~~ bevægne Gæt, saa
 at denne Surenalske Delta ^{og i mange} i mig
 "ture ligner den store Deltaer i Ganges,
 det den har strakt sig lige ogs til
 "Sians Klev, circa 1/2 Meil ovenfor S.
 "ens nu vorende Stade, derom overbevise
 jeg mig i Aaret 1825, da der ved Klevens
 "skede et stort Jordstøve forlevede at
 jeg ikke alene i Aaret ved Bunden
 fandt forstenede Kihini iehini spid
 "var indtullede i Seerboller, men endog
 paa det laveste af det Bjerg, som er
 basis for Klevens, fandt Svækjøl og Sv.
 "pulver vedende faste paa Bjergget. —
 "Opfyldningen af den forigang. pa.
 "turkligvis er ogsaa naturlig. For ikke
 meget lang Tid siden var der ved
 "hjes Gyverget, paa Surenals oven paa
 "Bjelt, at Gæstet er kunde ligge ved Dørry
 "uden Samsted; og kunde endog Daa
 "Knap kunde det uden i "Flodtidens" —

10

at Stetterne ved Elvendmundingen ere da-
"vide ved Tilkast af Elven, og at der sees
flere, af Elven forladte Løb, hvor alle
vide Schønning bemærket i sin Prejses
2de Hefte, S. 46. —

10. Præm-Elven i Promsdalen har li-
"gledes afsat store Sandflader, heraf
Gaarden Stadmark, og store Støker
paa Gaardene ~~bevold~~ og Vebliungs
"ros ere dannede. — Det forkomer
mig ikke usandsynligt, at Elven
engang har indgjort en Indløb ved
Stadmark. — De i Terrasser ved
de nedenfor liggende Gaarde vedrør
gamle Elvemøder synes at vise,
at Gjennembruud gennem Dom-
"ninger succesive ere gjorte, og at
Elven til forskjellige Tider har skaa-
"ret sig dybere og dybere Løb. —

11. Strijens-Elven, i Nordfjord, viser saa
kjendelige Spor af opskjullet Sand,
som at den paa stor Længde venter.
allerede ovenfor Opstriens. Vandet
har den ved ^{norre Løb} Afstrømningen dannet en
lang flad, Del, af ~~hvorved~~ 1/4 Mil
Længde; ^{og paa den østre har opkastet en flade.} Men nedenfor dette Vand

6.

har den isor afsat store Rotten
Guardene ~~Guarden~~ ~~is~~ ~~Tønning~~ ~~ry~~
"men for en stor Deel at skjule Elven
deres ~~der~~ bedste Markker. —

12. Elven ved Indviger, i Nordfjorden, er
vel kun en ubetydelig Elv; men naar
man ser den herlige Mængde af
Mullestene, som indgjør den store Flode,
hvilken opdøde Sneyroos Camernys
lod oprydde, og saa den anden Side
den lave, jevne Stette, hvorpaa Her-
"ken ~~er~~ staaer, da er det neppe at betvivle
at Elven har opstykket og afsat disse.

13. Jølster eller Tørrer-Elven hører til de store
"bre Elve i Bergens Slekt. — Den løber igjennem
det 2 Mile lange Jølsters Vand, som paa den
sydøstre Side faaer Tilløb fra den lange
"Deel, igjennem hvilken den bely-
"delige, hvis Vand notes af
"de sig lige ned i Dalen strotkende Søe-
"broer, løber, og paa den nordre Side
af den fra en stor Dal, flere Tjeldraner
og høje Sneefjælde kommer, ved Jøl-
"ster eller Rasmus Præstegaard i Vandet
fuldende temelig store Elv, forat

Hver mindre Luv og Doldike - Det er
 altsaa rimeligt, at denne saa regeligt
 forrynede Elv indholder Materialer til
 at bebygge Landet nedover med Alluvium,
 isor da Forbunden paa flere Steder
 har en temelig Udstrækning til Siden,
 Naar Elven som udgaar fra Vandet
 ved Vasenden omkrant skul derfra har
 gjort sit første temelig bratte Fald
 over
 "ste Haldt over Stedet endte at den
 nedenfor Gaarden hvor kommer ud i
 chovandet, i hvis vestlige Ende den
 nedenfor Farrisens Bred igjennem
 runderbrude Klipper løster nedover
 forbi Gaarden Briland, paa hvis Egn
 dele den har brudt sig Vej igjennem
 et Bjerg, hvorfra den gik et Brat
 og dybt Spring ned i Forde-Dalen,
 som den i flue Bølger igjennemsky-
 der indtil at den endelig fløder ud
 i Forde-Fjorden. Den Del af den
 borte Dal, som strækker sig fra
 til Farrisens, synes, i For-
 ring med chovandet, at have ud-
 gjort et stort Vand, paa hvis Bred
 Elven ruder sine her ud af til Allu-
 vium, som nu udgør Floderne
 ovenfor Idrae og den derover

Dyrrestens Areal ligger op til bemeldte
 Vandfald, — Da Vandet kun er aabnet
 sig en storre Udgang ved Furrund, er
 Dens formindsket Lige til den nedre
 Del af Gaarden Choe, som saaledes
 er bleven til Dyrtid og Skov-Land, —
 hvorved vi vil ogsaa engang
 blive til tort og brugbart Land, naar
 Elven har skrevet sig sig selv i sin
 "nye Klippe" nedenfor Furrund, —
 Doget nedenfor Elvens sidste store
 Sæd nedenfor Borilund begynder et fladt
 alluvial-Land, der indgaaer en stor Del
 af Gaardene Høstads, Bøllingberns og
 Hølbøndli Jorder, hele Torde Trost
 "gaard" og flere Gaardes Chafter ned
 til Søen, og det synes, at Elven endda
 vedligger at ~~af~~ indtrække Landet løn-
 "gere ind mod Jorden. — Om det, ved
 Gravnungen i Jorden enten paa Torde Trost
 "Krydder eller paa nogen af bemeldte Gaar-
 "de, er funden Tung eller Søerhyld, er
 mig ikke bekjendt. —

13
14

14. Goulen eller Gouil-Elven er en
anden temelig stor Elv, der løber ud i
Dals Gorge ved Gaarden Ouzen i
Sundfjord. Den har et Løb af
henved 4 Mile, udspringer paa Bjeldene
i Vügdalen, gaar først igjennem et
Par smaae Vand, derpaa igjennem et
1/4 Mil lange Vügvand, siden igjen-
nem en trang Dale, Sund eller Fleje-
Dalen, og falder ud i en Beld ved
Ouzen, hvor den har et Bred og høit
Fald. Ved Vügvandets overste Ende
har den allerede i 2 Bygter afløst sin
dele fladt Sand; men endmere synes
den engang at have afløst i Vügvandets
nære Ende, ~~Dermed det af Sandet~~
~~derfor har den imidlertid igjen borttaget~~
for der uidentræl har været en flad,

af Trældene og Græs, hvor den
 "rede. — Elven vedbliver stadig
 at forøge sig med Mudder og
 Sten, hvilket ogsaa er Tilfældet
 med Gaarden Grønholmens Lavere
 Mølle; og det kan med Rimel-
 "lighed forudsæes, at den hele Fod
 fra Øisen nedimod Engergeren en
 Gang om Aarhundreder vil blive
 saaledes opfyldt, at den kommer til
 at bestaae af dybtbædt Land.
 Den ikke længe defra værende
 ubetjdelige og i al Fald længe mindre
 15. Bogstav — Elle har vist hvilken stor
 Styrkning af fladt Land den har
 været i Stand til at danne. —

16. Dale = eller Dals = Elven i ¹³the
glaciatedals Prolegjeld, har ogsaa et
"det meget fladt Land, og det i et
sædvanligt Forhold, som man alle ventte
af en saa stor Ee. — Gaardene

og Trossi bestaae for en stor Deel
blet af alluvial Land fra denne Ee.

Den ovenfor værende i Røttedals =
Vandet faldende og udfra i Daljorden løbende
Ee har ogsaa indlagt

17
en overmaade stor Strøking af
alluvium, der lækker og fers
en stor Del indgjor Gaardene

18 Viigs Elven i indre Soyn bestaaer
af 2 store Ee, som begynder sig Romer fra
Grensene af Voss, lobe igjennem store
Dale og mødes eller fæses sammen ved
Hopperstund. — Nedenfor denne Gaard
have de samlede afsat en stor Menge
alluvium, hvoraf ikke blet Gaardene

men endog hele Viig = Øren er opstaaet
det. Paa lige Maade har

19. Soynalds = Elven, der har et langt Løb
og kommer fra et 2 Mile langt Vand,

opstrøjet og afsat ikke blot de store
 Flader, som udgjøre Sogndals Præstegård
 og flere nortiggende Gaarde, men ogsaa
 hele Sogndalsfjorden, der er et lod bety-
 "get Strandsted, med mange Jordlykter.

20. Leirdals-Elven, som har et Løb af om-
 trent 6 Mile fra Smedalsvundet paa Lille-
 fjeld, og undervejs faaer Tilløb af mange
 andre, fra Hildene nedstrøm ind i Elve og
 Bække, har dog afsat det største og
 fladeste Alluvial-District, som jeg kjen-
 "der i Bergens Stift, da dette District ud-
 "gjør det meste af 2 Kirkesogne.
 Den fra Hildene mod Hallingdalen kom-
 "mende, forbi Nihum løbende Elv har
 allerede ved sit Alluvium dannet et
 "stedlen af Herregaarden Nihum,
 en af de største Gaarde i hele Stiftet.
 Kort derefter, hvor denne Elv forenes
 med den fra Lillefjeld kommende, ved
 Gaarden nedre Lysne, er de begge be-
 "gjænte af folles Forraad at afsatte
 Alluvium, hvoraf den 1/2 Mile lan-
 "ge og circa 1/8 Mile brede Dal er saale-
 "des fjælet lige ned til Leirdalsbrens
 Esjøl giveres ved Loin paa den ene

og Gården Storsim paa den anden Side
af Dalen, indgjør een eneste, for det
meste jevn og dyrkbar Plette. —

Den nederste Del af denne Stokning,
i det mindste $\frac{1}{2}$ Mil lang, er ogsaa
en af flere Arme af Elven gjennem
"Skansen Delta, der ideligen forlør
"sig, forandres og udvides, da Bøsten
"indenfor er bleven og nærligen bliver
"mere og mere grund. — Der vil vi
"melig viss ikke behøve saa overma-
"de lang Tid til at hele Bøsten lege
"id til Nøberg, bliver fast Land eller
"Dele af fornævnte Delta. —

21. Urolands, eller rettere Aurlands-El-
ven har, dog i en mindre skala,
nævnt den same skubende Kraft
i Urolands Hovedsøen, som Leirdals
Elev i Tvende af Leirdals Søene, da
den nedre Del af bemeldte Hoved-
"søen, ~~er bleven~~ ved Elvens Høf-
"ster, er bleven til et sandt Aurland,
en flad Jordstokning, bestaaende
af Aur og andet Alluvium. —

22. Paa lige Munde har Norøe-Elven,
i Urolands Frestesjeler gjort den trange
og uhjyggelege Norøedalen brugbar og beboelig.

161

Allerede fra det øverste af Dalen, og
1/2 Mil ovenfor Udlobet ved Gudvangen, hvor
de 2 mindre Elve, Jordals- og Stalens Elven
mødes i Norø-Elven, have de faldet op ad Hjel-
"let et alluvium, der dannes de 2 Gje-
"gaardes Marker. — Længere ned i Dalen
har Elven givet Gaardene Skjorte og
flad Alluvial-Land, og
"ket den sluttelig henimod dens Udlob
især her gjort med den store, af Dams
beboede, Gaard og med
Hjølgeret Gudvangen. —

23. Den lange og store Vester-Elv, som paa
sin Vej gaar igjennem 5 Vand, af hvilke
"ke Vangsvandet er 1 og Evanger van-
"det 1/2 Mil langt, og som paa sin
over 6 Mile lange Bane forsynes med
Vand fra mindst 6 andre betydelige Elve,
har paa flere Steder opstykket og afsat
flad Jord. — Det første mærkelige Sted
er nedenfor Vinge, hvor den ovenfor Lone
"vandet har dannet et temmelig stort
Delta, og dethos givet Gaardene Lones
Marker rigt Tilleg. — Ved Vangs-
"vandets øverste Ende har den ligeledes
afsat alt det Alluvium, hvoraf hele

Vungens Præstegjærd, ved den gamle ¹⁷⁴
tilhørende, af skjon Durtskov be-
"vognesphoe, og en stor Deel af
Vildestad og bestaer."

Endelig er hele Gaarden Bølstad ved
levende Udlob opskjættet af samme,
da det Gaardens nu vordende Jorder
synes at være lidet imod hvad Elven
ovenfor igjen har taget tilbage og
igjen bortskjættet af hvad den for
engang havde tillagt Bølstad.

Naar man ellers betragter de om-
trent lige høje Elvemøder, som ere
at see langs Elven og ved Vandet lige
fra Elje, 1/2 Miil ovenfor Evanger, og
siden paa Skorge, Evanger, Faensås,
Vasenden, Horvej, Brøngen, Bølstad
og Tøfse, saa synes den Tanke at
fortrønge sig, at hele dette Distrikt,
engang har været en eneste Sø,
som har afsat et omtrent lig højt
Brundfald, og dette synes endda at
blive mere rimeligt derud, at jo nær-
mere ned mod Søen / Vasenden, Horvej,
Bølstad og Tøfse, desto højere synes
Elvemøderne at være. Ved Tøfse er
et trangt Fald, hvor Søen maaske
endtes; men det er ikke ubandsynligt,

18

at den har indstrålt ⁵⁷⁹ længere forbi
Strøme til Stamms, hvor Sandmø-
der af omtrent lige Højde, ere, og
at først her Jorden er begyndt li-
"gesom det heller ikke er utandsig
"ligt, at Søen fra Furendislet er
gaaet lige over Dalseidet og deraf
igjennem Dalen til Dale, hvor
lige Sandmøder ere, og ned til
Stanghelle, hvor i et sådant Pasi-
søen paa den Kant har end sig,
og Jorden er begyndt. 1810.
Et for omtrent 30 Aar siden ved
Bolsstad indtruffet Tilfælde synes eller
tydeligen at vise, at der ikke er
forløben saa overmaade lang Tid
siden at Søen gik op og der var
Havn for Skibe til godt Stykke o-
"verfor Bolsstads nu værende Hus.
Ved at grave en dyb Grøft samme
"sted fandt man nemlig circa 3 Af-
nede Jorden et stort Skibsanker, af
en Faavn, som nu er ganske ukjendt,
Stikken var mellem 4 og 5 Af. Lang,
Aligene underledes Darnide, end de
nu brugelige, og imellem begge Til-
"erne var anbragt en Jernring paa
hver Siden af Stikken. Da Jorden

19.

19. paa det Sted, hvor Ankeret blev oplyst.
"vot, var noget lavere, end de øvrige
Markter, er det mærkeligt, at Elven
engang havde skåret sig et Løb
der, og at Skibene have benyttet
dette Løb til Havn, endog lesteral
Gaarden var bebijget. — Jeg anser
Det ellers for vist, at Gaardens Huse
fra først af have været unlagte
imellem 1 a 2000 Alne længere oppe ved
Elven, men at de, efterat Elven igjen
hadde indskåret Tomterne og Gaardens
bedste Markter, ere flyttede ned
paa de nu værende Tomter, hvorfra
Elven sandsynligvis igjen engang
vil jage Meboerne bort ved en over
vordenlig Vandflom. —

Det ovennævnte Anker blev kjøbt af
Kjøbmand Loren Domitius, som, såvel
"vidt jeg veed, lod det omarbejde. —

24. Teit = eller Teigdals = Elven, som falder
i Evangervandet, og der forener sig med
Vosiedølen, har ogsaa paa Gaardene der
"høi, Langelund og Mostad i Teigdalen
afslagt store Slæder af Allium, og
ligesaa ved Tandsøt ved Evanger
"vandet. —

25. Den nordenfors Teigdalen løbende
 Exingedals-Elv har ligeledes paa flere
 Steder af sit Alluvium oplagt store
 Fluder, der have givet Gaardene
 Ladvig og et Fludegval deris
 bedste Markter, hvorhos denne Elv
 nedenfor dens største Vandfald ved
 Eidesfjorden har tilvebragt meget
 Hede-land ved Gaarden Eide, hvor
 den løber ind i Fjorden.

26. Parallel med Exingedals-Elven og
 kun henved 1/2 Mil nordligere løber
 en stor Elv, Moedals-Elven, som
 ligeledes paa Tarestvedt og Helle-
 land, men især nedenfor Helleland
 Fjorden, har fjædt og jævnet Dalens
 Grund med sit Alluvium, og til-
 sidst afsat de herlige flude Markter,
 som tilhøre Gaardene Ottestad og
 Moe.

De høje Elvemoler fra Helleland
 af og nedster paa Ottestad og Moe,
 samt ligeledes paa Moestrømen, sy-
 nes h. ligesom anført ved Vorfeelven
 at vise, at den hele Dalsbækning
 fra Helleland til Moe, i Forening med
 Moe-Tolden, har udgjort en endel Moe,

Som har endt sig ved det snorre ^{21.}
den Gang ikke gjennebrude, Prof
ved Høestromen, hvor der nu er
en smal og strid Strøm.

27. Ous-Elven i Søndhordlehn er ogsaa en
ikke ubetydelig Elv, med et herud. 3 chi-
ote langt Løb igjennem adskillige store
og mindre Vande. — Allerede ved Sam-
dal, hvor dens 2 første ^{lige} Elve, Gøtebo-
og Hølygdals Elven, støde sammen, har
den oplagt Gaarden Samdals store
flade Marker, og i det den løber ud
i Samdalsvandet, store Engesletter sam-
mesteds. — Længere ned har den paa
lige Maade dannet Gaardene Nuhus,
Nøyensås, Løfteland og Sandens store
alluvial-Flader, og efter at Elven om-
sider er falden ud ved Ous Prostegaard,
har den forsynet denne med betydelig
flad Mark, og afsat den meget store
Sandflade, Ous-Grøn, der for gammel
tid har været Lyberes-Flad.

Betrægter man de ved denne Elv fore-
komende Elvemøder, som først ved Sam-
dal ere lave, derefter ved Hølygdals,

Mahius og Løfteland tage til i Høj-
 sde, og saaledes vedblive indtil ~~at~~
 man kommer ned til
 da er det rimeligt, at Elveføret og
 Vandene i denne hele Strøkning have
 været en Sammenhengende Sø, der
 har naaet lige til,
 og at denne Sø først ved Gjennembrud
 af det snorre Puss imellem
 og Cus Pristegard er ble-
 ven saaledes tomt, at Alluvial-
 sandet ved de nævnte Gaarde er kommet
 til syne. —

En ved Siden af Cuselven vorende og
 med dens fra Houglandstien forbi
 Hougland parallelt løbende ganske
 liden Bæk, Quandals eller Houglands
 28. Bækken kaldet, viser imidlertid, at
 det ikke blot er større Elve, men endog
 smaae Bække, som have skabt sig
 at afslette betydeligt Alluvium, og der
 "af at danne udsøgte Fløder, naar
 blot deres Føb stæer ned over Fjelds-
 der, som kunne forsyne dem med forno-
 "dent Græs og Sand dertil. — Even-
 "melde lille Bæk har nemlig saaledes

23.

fjeldet og med Sand, Qvis og anden de
"kritus" indjovnet Bunden af en liden
Dal, der er circa 800 a 1000 Alen
lang, og ~~maa~~ i det højeste 100 Alen
bred, at denne Dal, Houglands, de
"tine kaldet, nu indgives en jern
"leade som kun i mangfoldige
"Bjærgene gennemskydes af Birk
"ken. ~

29. Maabrokkne - eller Strandebarns-Elven
er vil ingen stor Elv, men den har dog paa
sin lange og tildeels bratte Fjeldvej ind-
"samlet Saamange Materialier, at den
har været i stand til at opskjulte og af-
"sætte ikke blot Strandebarns Proste
"guards men endog de nedenfor samme
liggende store Quarves
"ste Markes, hvilke sidste
endog indligger af Elven for tørret, og
vil om halvhundredes Aar eller mere
ville blive betydeligen uerrind, da So-
"ren allerede er saaledes opfyldt og ble-
"ven saa grunn, at man har end vel
i Tydetiden at lande med Ploer, naar
man ikke søger ind i den Dal, eller
"indbring som findes lige for Fjeld-
"elven og denne skindning. ~

30.

En endnu større Formue til et anlæg
 nyt Alluvial Land har Steenens-Elven
 i Njers Prostejæld, vist i det den alle
 rede fra den første Gaard Steen i Steen
 dalen og ned efter til Hellebergherigen
 og Aarhus, har dannet den rhyje
 Store af Elven, gjennemhryede, Ater
 ve, som udgjør

og derhos nedenfor bemeldte Herig og
 Gaard har afsat det meste af det
 Gaardes, skov og
 Glæde marker.

Glis de Gaarde, som hedde Aarhus,
 foruden have hedt Aarhus /: Aaremunding
 hvilket med flere af dem er Tilføjet,
 saa er dette et Bevis for, at Elven
~~og~~ har haft sit Uløb ved de lige Gaar
 de paa den Tid de bleve anlagte, hvilket
 jeg her vil have anerkendt ogsaa med
 Hensyn til Elvene N^o 11 og
 Skulde dette være rigtig, da de Gaardene
 i denne Dal me
 get yngre og paa senere opdykket
 Land anlagte, end de ovenfor i Dalen
 værende Gaarde, men deres Opdykkning og
 anlæg er endog skeet efterat Gaardene blev
 skabt, have faaet deres nu havende Navne
 hvilket dog vel ej kan være meget over
 100 Aar.

Dalen ovenfor Hellebergherigen og Aarhus har
 meget nye ingebing indgjort og saa, hvis Demning er gjennem
 afbrudt paa begge Sider af Herigen.

31. Lidfjords = Elven er en temmelig stor
 Elv, som kommer fra de høje Bjelde i Lid-
 fjord. - Den har 2 fra Bjeldene kom-
 mende Elve, Maabe = eller Tvede-El-
 ven, og Gjölmo = Elven. - Den første
 udspringer langt inde paa Bjeldet, gaar
 igjennem Finnevandret og Finnealen,
 dannes den høje Vöringsfoss, og løber
 ind i Lidfjordsvandret ved Garberg. - Den
 anden udspringer ligesaa langt inde paa
 Bjeldet, gaar igjennem Gjölmoedalen,
 og løber ind i Lidfjordsfjord eller Ljervan-
 det ved Bege
 Samtlige have deres Udlob ved Horden
 imellem Gaardene

hvor de have opskjiltet og afsat de
 stædes, som udgjøre det meste af disse
 Gaardes Marker, og hvis nedre Dele
 de have gjennevasket og endnu ofte
 gjennevasker. - De nederste
 Vandet beliggende Gaarde, Segrew,
 Horded, Viig, m. fl., bestaa ogsaa
 af Alluvial = Land, som stedsvis forges
 ved Tillog ned ved Tven, men dermod
 ofte beskydes og forvandes af Elven
 højere oppe.

31.

Ode-Elven, i Vindbergs Prestegjeld
i Stavanger, har, ligesom N^o 30,
opstillet og affat Land saavel oven
for Ode-vandet som nedenfor dette.

32.

Ure-Elven, der har sit Udspring paa
Fjeldene i og ved Grønsen af Stavanger
amte, og derefter løber igjennem Stordals
vandet, har, efterat den er gaaet igjennem
en Grundens og Stole Logne, affat
betiidelige Sletter, hvilke udgjøre en
stor Del af Hjerde Logn. —

27
33. Stordals-Elven, i Strands Præstegaard
paa Lindmo, har vist ogsaa opfyldt
en Del af Stordalen, Hættigjennem
den Løbe, med Allium, saa at
der i det Nedre af denne Del nu
er snart der, hvor Fjorden Løben
gik ind. — Denne Elv har en til-
"delig Vandmasse, som forryges af St-
"dalselvene, Rudsot = Qvrebust og Sters-
"dals-Elven, m. fl.

at Fjorden indgang har naaet
ind i den nu vokende Dal, og
blev deraf, at der i Aaret 1838
ved Gaarden Qvrebust, 1/2 Mil op-
"pe i Dalen, efter en stor Flod,
fandt i Elveløbet endel Hvalbeen,
Fryghvirvler, Ribbeen, m. m. / Som Elven
traade ind. Kaaret fra de ovenfor
vovende Indler. — Af disse Been
har Bergens Museum nogle Rib-
"been og et Skulderblad. — De fleste
af de fundne Been bleve derimod
førte til Bergen og blandt andre
Been, solgte til Gyddel. —

24.

25.

Handwritten text on the left edge of the page, possibly a page number or reference.

(29.)

24.

30.

Handwritten text on the left edge, possibly a page number or reference, including the number 44.

21



24.

32

BB.

041

34.

Jeg har saaledes nedskrevet adskillige Tilfælde, hvorefter det er klart at see, at alle i det Nordenjydske have Tid efter anden anlagt fast, til Oger eller Eng senere optaget og dyrket, Sand des, hvor der tilførn kun var Vand eller Sø, og at denne Proves endnu jævnlig skeer. — Mangefoldige flere Exempler kunde have været anførte, især da fast enhver Liden eller Pølse fremviser det samme Phænomen i ~~større eller mindre~~ større eller mindre Maalstok.

Kun i saa af de anførte Tilfælde har jeg opgiøvet godskilte Provis, hentede fra Opgravninger, gjorte paa Hedene, ~~om~~ 4. Ex: ved N. 9. 23. ~~733~~ 738. Jeg agter, om Lejlighed gives, at søge efter flere slige Provis, dels ved at gjøre efterspørgsler derved, dels ved selv at anstille Opgravninger.

Tilfælde, hvorefter Elvene, af de i samme vorende mineraliske Dele, have afdøst faste, sammenhængende Mineralier, ere mig ikke bekjendte. — Et Leer, i Dorbindelse med Jern og Balth, paa en af disse Steder saaledes har opveenet, kan maaskee være muligt. — Jeg skal ikke

* See videre S. 38.

indlade at henvende Egnertskommis-
 sionen paa. Paa Gjøllund, hvor
 Leer, Kalk og Alluin-Skifer fore-
 kommer i lang Tidde Mængde end nok
 "denffjelds", ville Exempler derpaa ikke
 være sjeldne at finde. De lang-
 store Elve Samstedt afgive vel og
 "saa endnu mere iøjnefaldende G-
 ver paa Deltaet og indtil Alluin
 "al. Sand, end de her anførte. —
 Nogle saadanne Prover har jeg Seel,
 f. Ex: af Sougen ved Skjens, af
Præm Elven ved Præm, og
 af Wormen ved Skjens over Ende
 af Stor Elven ved Fredrikstad,
Sjældals Elven ved Fredrikstad,
Topdals Elven ved Boen og Sved,
Sjæld Elven ved Arendal og af Chan
 "dals" Elven, m. fl.; kunne vist og
 "saa paafuldende Storvork af alle
 Slag paa vises. — Hele den Flod,
 hvorpaa Christiansand's Bije er an-
 lagt, maa vel anses som G-
 voren af Torrisdals Elven. — At
 Grundhjem og saa ligger paa Sand og Sand
 er anmerket ved No. 7. — Det

37

Same er ogsaa Tilfældet med Dravn
nomen, den lavere Del af Christiania
med Vaterland, Grønland og Østoe,
Scaevolden med Frederikstads; og
den nedre Del af Laurvig siges
ogsaa at være antagelighed alle
"vinder" fra Elven ved Drilv's Vork.
Ved Frederikshald skal, efter nyt Mages
for Nat. Vidsk. 1^{te} og 2^{de} B., S. 124 med Skelid
af en Hval være fundet. Det samme har
ogsaa, efter Jesens Aqs. Bæster, S. 569, og
beredte Mages: S. 116, været Tilfældet i Aas
Løgn, naar Follvig, vedt Vandrags id de
Dumneforden.

Et Gule-Elven i Fjerdre Trondhjoms
Amt ogsaa maae have affat meget
alluvial-Land inde i Guldalen, et Land
sigtligt ikke blot fordi Elven er stor
og har et langt Løb, men fordi den
ifølge Jesens Aqs. Bæster, S. 631, i en
skal have skannet sig under Jordens
og, efter nogle Dages Forløb, igjen
brudt frem og have blyskillet sin
Guarde. Dette skal, ifølge
Dramm's Aqs. Bæster, S. 191, 192, være
sket Aar 1374, og 48 Guarde skulle
ved den Lejlighed være hindragede.
Efter Krafts. Topogr. Stat. Bæster, S. 216,
og Hesthau om Jordstykke, i Mages: for
Nat. Vidsk. Aarg. 83, 84.

Som i'derligere Bevis for, at Christi-
 tiandoms Rige er antaget paa Allivt-
 al Sand, som Torridalbelevn har afret,
 kan anfotes hvad Kælm har beset-
 tet*, at der nemlig, ved Gravning af
 en Brønd i Stadsen, 8 a 10 Favne under
 Jorden fandtes et Skibeankret, som næsten
 ganske var fortorret af Rust. —

I Forbindelse med det S. 34 og 36 anførte
 bemærkes her, at Treishau, i sin Afhandling
 om Jordtydel i Norge, Magaz. for Nat. Hist.
 Aarg. H. S. 146, har oplyst, at der
 paa nogle i Jorden i
 forekommende Svæstyd ~~har~~ findes en tynd Jord-
 skorpe, eller et stakaktidste Luf af Kalk, der
 har afret sig omkring og paa Skjellene. —

* See. Treishau om Jordtydel i Norge. Magaz.
 for Nat. Vidst., Aarg. H., S. 168. —

39.

40.

76

121

(43.)

24

45.

465

(47.)

48.